

Anna Sprawka

"Ogólnopolskie spotkania Sienkiewiczowskie" : Lublin, 16-17 X 1990

Biuletyn Polonistyczny 34/3-4 (122-123), 239-243

1991

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

dla dzieci i młodzieży olsztyńskiego środowiska literackiego", uwzględniające wszystkie wydania i pełną bibliografię krytyczną.

Szczególnym aspektem recepcji poświęcone były dwa ostatnie referaty: B. B i a ł k o w s k i e j (BN): "Między dzieckiem a książką. Kilka uwag o dostępności książek dla dzieci w bibliotekach publicznych" i T. Z i e n i e w i c z a (WSP Olsztyn): "Z problemów recepcji literatury dla dzieci i młodzieży na kresach dalszych w XIX i początku XX wieku". Referent przedstawił nieznaną bądź zapomniane fakty z dziejów recepcji polskiej książki dziecięcej, głównie w Kijowie w czasach przedrewolucyjnych.

Rozrzut tematyczny był więc duży, co wskazuje na potrzebę podjęcia systematycznych badań, które wzbogaciłyby wiedzę o społecznym funkcjonowaniu twórczości dla młodych odbiorców, będącej przecież integralną częścią literatury.

Część referatów będzie drukowana w "Studiach o Sztuce dla Dzieci", a całość materiałów z sesji opublikuje Wydawnictwo Uczelniane WSP w Olsztynie.

Teresa Brzeska-Smerkowa

"OGÓLNOPOLSKIE SPOTKANIA SIENKIEWICZOWSKIE"

Lublin, 16-17 X 1990

16-17 października 1990 r. Towarzystwo im. Henryka Sienkiewicza przy współudziale Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Lublinie było organizatorem IV Ogólnopolskich Spotkań Sienkiewiczowskich.

Przedmiotem dziesięciu zaprezentowanych analiz stały się wy-

bitne dzieła pisarza: Trylogia, "Krzyżacy", "W pustyni i w puszczy" oraz "Quo vadis?".

Otwierające sesję wystąpienie L. L u d o r o w s k i e g o (UMCS) przyniosło - jak można sądzić - wyjaśnienie tajemnicy "Daru Michała Wołodyjowskiego". Badacz, odwołując się do nieopublikowanych listów Sienkiewicza do szwagierki, Jadwigi Janczewskiej, podjął próbę zidentyfikowania osoby tajemniczego ofiarodawcy 15 tys. rubli, które umożliwiły pisarzowi stworzenie stypendium im. Marii Sienkiewiczowej (przedwcześnie zmarłej pierwszej żony), mającego na celu ratowanie zdrowia wielkich artystów polskich (m.in. Wyspiańskiego, Konopnickiej, Przybyszewskiego, Tetmajera i in.). Interpretując mało znane epizody z życia pisarza uczony wykazał, iż ofiarodawczynią, tak kłopotliwego dla Sienkiewicza daru, była poznana w Ostendzie w 1888 r. piękna i zafascynowana autorem Trylogii - Maria Czosnowska.

Następnie odczytany został referat J. T r z y n a d l o w s k i e g o (UWr.) pt. "W pustyni i w puszczy" jako powieść baśniowa", sytuujący ten wybitny utwór w konwencji ludowej baśni.

Analizę "Motywu przeżycia religijnego w Trylogii" z pozycji aktywnego bohatera świata chrześcijańskiego w stosunku do doznań religijnych poszczególnych postaci, stwarzającego możliwość mistycznego kontaktu z Bóstwem i wypełnienia bożego posłannictwa, a w konsekwencji altruistycznego poświęcenia nagrodzonego wiecznym stanem łaski, zaprezentowała A. C h o m i u k (UMCS).

Odrębny blok tematyczny utworzyły referaty J. P a c ł a w s k i e g o (WSP Kielce) - "Karol Szajnocha jako inspirator Sienkiewicza" i W. S o ł t y s (UMCS) - "Ludwik Kubala, Henryk Sienkiewicz - inspiracje i fascynacje". Wystąpienia te omawiały wzajemne relacje i powiązania (a niekiedy i różnice) pisarstwa, oraz

eposoby ujmowania tożsamych faktów historycznych przez XIX-wiecznych historyków i wielkiego pisarza.

Pierwszy z referentów skupił uwagę na wydobyciu z bogatego zasobu dzieł Sienkiewicza i Szajnochy elementów wspólnych, łączących te interdyscyplinarne dziedziny wiedzy: historiozoficznego ujęcia historii przy jednoczesnej odmiennej kreacji bohaterów i realiów społeczno-obyczajowych, a także kontrastowej ocenie dwóch znaczących w historii Polski zdarzeń - bitwy pod Grunwaldem i powstania Chmielnickiego. Autor poddał również szczegółowej analizie antygermański program zawarty w dziełach Szajnochy i Sienkiewicza.

Autorka drugiego wystąpienia dokonała szerokiej interpretacji motywów, kręgów tematycznych oraz cech strukturalnych utworów Ku-bali i Sienkiewicza, wskazując na przenikanie się wymienionych elementów w sztuce pisarskiej obu humanistów. Podkreśliła także inspirujący wpływ autora Trylogii na twórczość naukową historyka.

Dalszą część konferencji poświęcono kolejnej powieści Sienkiewicza - "Krzyżacy". M. K o s m a n (UAM) mówił "O źródłach »Krzyżaków«". Autor przedstawił nie tylko znane Sienkiewiczowi polskie źródła historyczne, ale także francuskie i niemieckie opracowania o epoce średniowiecza, dowodząc tym samym, iż pisarz stawał się niejednokrotnie znakomitym znawcą - historykiem danej epoki.

W kolejnym wystąpieniu J. M a c i e s z e w s k a (UMCS) poddała analizie "Motyw Apokalipsy w Kraszewskiego i Sienkiewicza wizji Grunwaldu" na podstawie powieści "Krzyżacy 1410" J.I. Kraszewskiego i "Krzyżacy" H. Sienkiewicza. Autorka wykazała, iż przedstawienie bitwy i jej rycerzy nosi wyraźne znamiona stylizacji apokaliptycznej (dotyczy to zagłady Zakonu, kreacji Jagiełły stającego się biblijnym Aniołem Sprawiedliwości, metamorfozy Ulryka

von Jungingen - w Szatana strąconego w otchłań piekieł).

Noblowskiej powieści znakomitego pisarza poświęcone było wystąpienie A. N o w a k o w s k i e j (UMCS) - "»Quo vadis?« - uwagi o etosie dzieła sztuki". Referentka zaprezentowała rozważania nad wartościami uniwersalnymi powieści (życie, śmierć, szczęście, miłość) oraz szeroką problematykę etyczno-estetyczną realizującą etos dzieła sztuki na każdym poziomie konstrukcji tekstu.

O adaptacjach radiowych dzieł Sienkiewicza i sztuce ilustrowania Trylogii traktowały dwa zamykające sesję referaty. Redaktor D. B i e n i a ę z k i e w i c z (Lublin) dokonała przeglądu wielu różnorodnych literackich (ale nie tylko) form radiowych, w których od prawie 70 lat "materiał wyjściowy" stanowiła i stanowi literacka spuścizna Henryka Sienkiewicza (słuchowiska, audycje dźwiękowe, czytanie powieści w odcinkach itp.). Autorka wskazała na radiowe walory twórczości pisarza: elementy dźwiękowo-muzyczne, ekspresję językowo-stylistyczną, sensacyjne pierwiastki kompozycji akcji, a nade wszystko wartości ideowo-wychowawcze, historyczne i dydaktyczne tkwiące w utworach pisarza.

A. S p r a w k a (UMCS) dokonując wstępnego rozpoznania i przeglądu materiałów ilustracyjnego do kolejnych wydań "Ogniem i mieczem...", przedstawiła dwa mało znane wątki badawcze. Omówiła historię ilustracji do tej powieści (od edycji XIX-wiecznych po jednotomowy bestseller z roku 1989), przygotowanych przez największych polskich artystów, takich jak J. i W. Kossakowie, S. Batowski, P. Stachiewicz, A. Piotrowski, a w latach powojennych - S. Mrożewski, J. Miller, J.M. Szancer. Autorka wykazała przy tym przewagę Sienkiewiczowskiego słowa nad plastycznymi wizjami znanych malarzy. W wątku drugim podkreśliła ciągłą, inspirującą rolę sztuki pisarskiej Sienkiewicza na historyczne malarstwo polskie.

Sesji towarzyszyła zorganizowana przez WBP w Lublinie wystawa prezentująca różne wydania "Krzyżaków".

Anna Sprawka

"STRUKTURA TEKSTU - TYPY TEKSTÓW"

Warszawa, 25-26 X 1990

Konferencja stanowiła kontynuację serii spotkań poświęconych problematyce teorii tekstowej, organizowanych od początku lat 70. przez IBL PAN. Podobnie jak poprzednie miała charakter międzynarodowy i interdyscyplinarny. W toku dwudniowych obrad wygłoszono i przedyskutowano 11 referatów. Większość z nich kładła nacisk na odrębności typologiczne i gatunkowe w strukturze wypowiedzi.

Otwierający konferencję referat E. P a d u c z e w e j (Moskwa), pt. "Struktura tekstu narracyjnego: mówiący jako podmiot wypowiedzi i podmiot świadomości", ukazywał różnice, jakie zachodzą między wypowiedzią dyskursywną i tekstem narracyjnym w zakresie przejawiania się podmiotu w obu jego rolach wspomnianych w tytule. Referentka zwracała uwagę na okoliczności semantyczne, które przesądzają o tym, że dany predykat, użyty w tekście narracyjnym, odnosi się do narratora lub bohatera, albo też wprowadza mowę pozornie zależną czy pozornie niezależną.

J. H o f f m a n n o v á (Praga), w referacie pt. "Dialogiczność, konflikt, intertekstualność w strukturze wypowiedzi", omówiła czynniki, rozbijające spójność tekstu występujące we współczesnej literaturze i publicystyce. Wskazała na takie zjawiska, jak interferencja różnych wypowiedzi, mieszanie stylów i gatunków,